

جامع آزمونی

آراء وحدت رویه

حقوقی - کفبری

تدوین: محمدامتی راد

سرشناسه	:	همتی راد، محمد، ۱۳۶۴-
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	:	جامع آزمونی آراء وحدت رویه/محمد همتی راد.
مشخصات نشر	:	تهران: انتشارات صالحیان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۲۲۳ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۰۴۵-۰۱-۸
حیثیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	رویه قضایی -- ایران
موضوع	:	Jurisprudence -- Iran
رده بندی کنگره	:	۸ ج ۲ / ۱۳۹۷ KMH۴۴۰
رده بندی دیویی	:	۳۴۹/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۳۷۳۸۳

دفتر مرکز و توزیع: تهران- میدان انقلاب- خیابان کارگر جنوبی- خیابان شهدای ژاندارمری
پلاک ۱۲۷- جلد ۳ / pubsalehiyan.com / ۶۶۹۷۹۳۰۰ - ۰۹۱۹۰۸۱۰۱۴۲

عنوان کتاب: جامع آزمونی آراء وحدت رویه

تدوین: محمد همتی راد

ناشر: صالحیان

سال و نوبت چاپ: ۱۳۹۷-۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۴۵-۰۱-۸

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

رایانامه: osoul.feqh@gmail.com / آی دی آموزشی در پیام رسان ها: feqh (۰۹۱۹۰۸۱۰۱۴۲)

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و پخش آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل اعم از فایل، سی دی، افست، ریسوگراف، فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب راهنما، جزوه یا وسیله کمک آموزشی در فضای واقعی یا مجازی و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی ست

فهرست

مقدمه ۵

بخش اول؛ آراء وحدت رویه حقوقی

فصل ۱؛ حقوق مدنی ۱۳

فصل ۲؛ حقوق آئین دادرسی مدنی ۳۹

فصل ۳؛ حقوق تجارت ۷۷

بخش دوم؛ آراء وحدت رویه کیفری

فصل ۴؛ حقوق جزاء ۱۰۹

فصل ۵؛ حقوق آئین دادرسی کیفری ۱۶۹

منابع و مآخذ ۲۲۳

مقدمه

آراء وحدت رویه

رای در لغت به معنای اندیشه و فکر می‌باشد [۱] و به نیز به معنای روش و وضع به کار می‌رود [۲]. در اصطلاح به آراء هئیت عمومی دیوان عالی کشور که پیروی از آن برای تمام دادگاه‌ها الزامی است، آراء وحدت رویه می‌گویند [۳].

اصولا به موجب اصل ۱۶۶ قانون اساسی وظیفه‌ی قوه قضائیه صدور احکام مستدل و مستند به مواد قانون مجازات است و دادگاه‌ها نیز مکلفند که هر واقعی جزایی را با قانون مجازات و مواد مربوطه تطبیق کرده و حکم آن را تعیین کنند، اصل استقلال قوانین خاطر نشان می‌کند: قوه‌ی قضائیه نباید به طور عموم و به صورت قاعده‌ی کلی حکم کند، بلکه قانون‌گذاری مربوط به

قوهی مقننه می‌باشد؛ با وجود این هرگاه از طرف دادگاه‌ها در موارد مشابه آرای متفاوتی صادر شده باشد قانونگذار به خاطر حفظ وحدت رویه به قوهی قضائیه اجازه داده تا به خاطر حفظ وحدت رویه در دادگاه‌ها و جلوگیری از تشتت آراء رای وحدت رویه صادر نماید [۴].

رضایت آراء وحدت رویه پیش از انقلاب

در سال ۱۳۲۸ برای جلوگیری از آراء پراکنده و رویه‌های قضایی متفاوت قانونی تحت عنوان ماده واحده مربوط به رویه قضایی از تصویب گذشت: «هرگاه در شعب دیوان عالی کشور نسبت به موارد مشابه رویه‌های مختلف اتخاذ شده باشد به تقاضای وزیر دادگستری یا رئیس دیوان عالی کشور یا دادستان کل، هیئت عدلیه می‌تواند آراء دیوان عالی کشور که در این مورد لاقابل با حضور سه چهارم از روسا و مستشاران دیوان مزبور تشکیل می‌یابد، موضوع مختلف فیه را بررسی کرده، نسبت به آن اتخاذ تصمیم می‌نمایند. در این صورت نظر اکثریت هیئت مزبور برای شعب دیوان عالی کشور و برای دادگاه‌ها در موارد مشابه لازم الاتباع بوده و جز به موجب نظر هیئت عمومی یا قانون قابل تغییر نیست. «همچنین به موجب ماده ۴۰ از مواد الحاقی به آیین دادرسی کیفری مصوب کمیسیون‌های مجلسین سال ۱۳۲۱» هرگاه از طرف دادگاه‌ها اعم از جزائی و حقوقی راجع به استنباط از قوانین، رویه‌های مختلفی اتخاذ شده باشد، دادستان کل پس از اطلاع مکلف است موضوع را در هیئت عمومی دیوان کشور مطرح نموده رای هیئت عمومی را

در آن باب بخواهد، رای هیئت عمومی در موضوعاتی که قطعی شده بی‌اثر است ولی از طرف دادگاه‌ها باید در موارد مشابه پیروی شود».

وضعیت آراء وحدت رویه پس از انقلاب

هر چند پس از انقلاب در قانون اساسی به آراء وحدت رویه اشاره نشده، اما ماده ۲۰۰ قانون آیین دادرسی کیفری به همین موضوع اشاره می‌کند:

هرگاه در شعب دیوان عالی کشور و یا هر یک از دادگاه‌ها نسبت به موارد مشابه اعم از حقوقی، کیفری و امور حسبی با استنباط از قوانین آرای مختلفی صادر شود، پس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور به هر طریقی که آگاه شوند، بلفند، لایحه‌های عمومی دیوان عالی کشور را به منظور ایجاد وحدت رویه در خواست کنند. همچنین هر یک از قضات شعب دیوان عالی کشور یا دادگاه‌ها نیز می‌توانند بذكر دلایل از طریق رئیس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور نظر هیأت عمومی را در خصوص موضوع کسب کنند. هیأت عمومی دیوان عالی کشور به ریاست رئیس دیوان عالی یا معاون وی و با حضور دادستان کل کشور، نماینده او و حداقل سه چهارم روسا و مستشاران و اعضای معاون کلیه شعب تشکیل می‌شود تا موضوع مورد اختلاف را بررسی و نسبت به آن اتخاذ تصمیم نماید. رای اکثریت که مطابق موازین شرعی باشد ملاک عمل خواهد بود. آراء اقلیات عمومی دیوان عالی کشور نسبت به احکام قطعی شده بی‌اثر است ولی در موارد مشابه تبعیت از آن برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاه‌ها لازم می‌باشد.

چون قانونگذار برای آراء مذکور اقتداری همانند قانون شناخته است و آن را در حکم قانون به شمار آورده، عموم مردم ناگزیر از رعایت آن هستند. از طرف دیگر چون در اجرای ماده ۲۷۰ دادگاه‌ها در موارد مشابه مکلف به تبعیت از این آراء بوده و این آراء مستند احکام دادگاه‌ها قرار می‌گیرند، پس آراء فوق در زمره مصادر رکن قانونی جرم در حقوق کیفری محسوب می‌شوند، بنابراین آراء وحدت رویه برای کلیه دادگاه‌ها الزام آور و در حکم قانون بوده و بایستی برای اطلاع عامه و محاکم قضایی در روزنامه رسمی کشور منتشر گردد [۵].

برای مثال می‌توان به رای وحدت رویه زیر اشاره کرد؛
باسمه تعالی - نتیجه محاکم، خطئی باشد و کسی که ارتکاب آن به او نسبت داده شده هیچ گونه خلاصی و رتکب نشده باشد و وقوع قتل هم صرفاً به لحاظ تخلف مقتول باشد، راننده مسئول نبوده و بالنتیجه رأی شعبه ۲۱ دادگاه کیفری مشهد به اتفاق آراء تایید می‌شود.

این رای بر طبق ماده ۳ اضافه شده به قانون ایین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۷۷ برای کلیه دادگاه‌های جزایی و شعب یواز عالی کشور در موارد مشابه لازم الاتباع است [۶].

از مهمترین آراء وحدت رویه پس از انقلاب در زمینه مسئولیت حقوق جزا می‌توان به عفو عمومی متهمان (۱۳۵۹) - اطفال بزهکار (۱۳۶۰) - ایراد جرح با کارد (۱۳۶۱) - تعلیق مجازات (۱۳۶۲) - کلاهبرداری، قتل غیرعمد و ديه (۱۳۶۳) - مجازات تعزیری (۱۳۶۴) و... اشاره کرد [۷].

آراء وحدت رویه، منبع اصلی یا فرعی

اکثر حقوقدانان آراء وحدت رویه را جزء منابع اصلی حقوق می‌دانند، اما برخی دیگر این آراء را جزء منابع تکمیلی محسوب کرده و به این نکته توجه کرده‌اند که رویه قضایی، چون تفسیر قضایی قانون است، در واقع قانون جدید نیست بلکه در مقام بیان مقصود قانونگذار و معنی درست قانون است و ایجاد قاعده‌ی حقوقی نمی‌کند. بنابراین ایشان سهم رویه‌ی قضایی را به عنوان منبع حقوق جزا فقط در ارتباط با قانون توجیه می‌کنند [۸]